

КУЛТУРА ПОЛИСА
УДК 821.133.1:305-055.2

БОРИС СТОЈКОВСКИ
Нови Сад

Brigitte Rochelandet

HISTOIRE DE LA PROSTITUTION DU MOYEN AGE AU XXe SIÈCLE

Cabédita, Yens sur Morges, 2007.

Швајцарска издавачка кућа *Cabédita* има веома занимљиву колекцију књига која излази већ неколико година у едицији *Collection Archives vivantes*. Ова колекција *Живи архиви* се махом бави локалном историјом и на трагу је школе најбољих француских историчара од Бродела, Ле Гофа, Дибија и других. Нека од дела из ове колекције која ћемо споменути, како због ауторке, тако и због самог садржаја су *Monstres et Merveilles de Franche-Comté* (Чудовишта и чуда Франш-Комтеа) или *Les Mystères de Besançon. Enigmes et découvertes* (Мистерије Безансона. Енигме и открића). Поред ових дела у овој колекцији могуће је пронаћи једну историју папира или играчака.

Што се тиче две побројане књиге њихова ауторка је Брижит Рошланде. Ради се о ауторки чије су уже научне специјалности историја менталитета, на којој је и докторирала, али и историја жена. Сама едиција има у свом саставу низ дела о историји жена.

Дело Брижит Рошланде које се налази пред нама јесте дело о врло комплексној теми-историји проституције и самом схвата-

њу ове појаве, како се обично каже *најстаријег заната на свету*. Секс за новац, уз потпуно одсуство емоција, за неке прека потреба, а за неке ненормална и неморална појава у друштву. Проституција је опстајала током векова, од најстаријих времена (спомиње је Херодот) па све до данас. Током минулих времена била је толерисана, забрањивана, осуђивана, али тек у најновије доба и у ретко којој земљи и прихваћена. Често је била предмет двоструких стандарда, лицемерја оних који су је осуђивали, али је преживела и њих. Проституција је несумњиво комплексни феномен.

Историја проституције од Средњег века до XX столећа Брижит Рошланде има нешто више од 160 страница. Поред увода и закључка подељена је на још шест глава. Обухватају период од средњег века до XX столећа. С тим, то треба напоменути, да уводни део даје осврт и на ранији период, од настанка хришћанства. Свакако у центру ауторкине пажње јесте Француска. Богата архивска грађа локалних архива Безансона и Авињона, као и музеја у Доли били су непресушан извор за Брижит Рошланде која је зналачки *оживела* и преко њих јавности приказала проституцију из свих углова. Сем ових градова, наравно, Париз, пресоница уметности, културе, та метропола света, у средишту је и због проституције која је у њему цветала кроз целу његову дугу историју.

Од Марије Магдалене Црква је имала активну улогу у сузбијању ове појаве. Међутим, ауторка не пропушта да истакне и лицемеран став појединих црквених великодостојника свих нивоа, који су и сами користили услуге проститутки. У средњековном раздобљу француске историје Луј IX Свети је краљ који је донео највише одредаба везаних за проституцију. У књизи сазнајемо о постанку и нестанку градских бордела. Ауторка нас упућује и у почетак и крај организованог блуда, како она то каже, односно о борделима који су били званични, да се тако изразимо. Посебно је занимљиво у прегледу дела о средњем веку, помен градских купатила као места за проститутисање.

Оно чему ауторка ове књиге посебну пажњу даје, јесте управо свакодневни живот и животни пут проститутки. Као несумњива стручњакиња за женско питање и родне студије, Брижит Рошланде улази у саму срж живота проститутки. Поред очекиваног приступа овој теми као продаји тела и сексуалних ус-

луга за новац, ауторка врло проницљиво и прецизно изводи једну тему о којој су сазнања свакако оганичена. То је свакодневни живот жена које се баве најстаријим занатом на свету. Тежак живот, беда мизерија, упирање прстомлосуда друштва, патња. Само су неки од постулата на којима се обрађује живот жена у борделима. Када је реч о каснијем, нововековном париском животу у борделима, ауторка даје примере и мушке проституције и њиховом животу, као и животу жена које се баве овим послом, а које су већина, у престоници Француске.

Проституција је била потискивана, казне су биле све веће и све је био строжији однос свих нивоа власти, посебно после револуције 1789. године. Међутим, битка са овом појавом, са овом институцијом, на одређени начин, била је изгубљена. Услуге у борделима користили су многи, Тулуз-Лотрек, тај велики сликар, многа свештена лица, мушкарци свих сталежа. Постојање бордела, лупанара, ауторка назива омраженом толеранцијом. Дакле, друштво је на око толерисало ову појаву, а са друге стране се вешто лицемерно замаскирало. Сазнајемо како се у дубоком новом веку, пре свега, рађају нови бордели. Сазнајемо и о проституткама које су радиле на улици, потом о онима које се и у нашем језику називају *камењарке*, а исти је назив и у француском. И на овом месту, као и кад је било речи о средњем веку, упознајемо се са нимало веселом страном овог посла. Поново пред нас долази мизерија и мржња са једне и лицемерје друштва према овим женама, са друге стране.

Фантина, несрећна Игоова девојка, која у *Јадницима* затрудњује и бива одбачена од свог момка, постаје проститутка. Сувише сиромашна да би се издржавала, постаје девојка која сексуалне услуге продаје да би преживела. Њена судбина је слика многих судбина и живота девојака и жена француске престонице XIX и почетка XX столећа. Жене-проститутке су биле изложене мржњи, одбијању, али и ставу друшта да су то жене опседнуте блудним радњама. И поред тога, ове жене са маргине и те како су утицале на велике писце, као што је Иго, човек пун саосећања за њих. Још више су обележиле живот поменутог Анрија де Тулуз-Лотрека.

Намера ауторке, ако нам се може дозволити покушај проницања у њене циљеве, је била и та да покаже сву хипокризију

друштва према проституцији. У ту сврху, књига је и богато илустрована. Низ слика, еротског и порнографског садржаја, посебно фотографија из XIX и са почетка XX века. У књизи можемо видети неке архивске документе. Тако, нпр. тарифе у борделима и неке друге званичне документе локалних власти.

С једне стране омражена, прокажена и обележена. Са друге стране, неизбежна, непобедива, толерисана. Са једне стране строге казне и сузбијање, са друге лицемерје друштва маскираног у дегутантност. Историја проституције у неким земљама је доживела свој крај, или неки нови почетак можда. Наиме, она је данас понегде, у неким државама, чак и легализована, раднице и радници у сексуалној индустрији имају и синдикате, редовне лекарске прегледе, гарантују квалитет и безбедност и здравље клијентима, којих није мање него у ранијим епохама људске историје. Положај ових људи, посебно жена са маргине друштва, је од најранијег средњег века, па све до пре неколико декада можда, био је тежак.

Историја проституције је и историја друштва, културе, цивилизације. Дотиче се историје религије, уметности, медицине, љубави. Она је и социолошки и психолошки и медицински феномен. Због свега тога, велика је вредност дела Брижит Рошланде, која проституцију сагледава са свих аспеката, дајући и спољни и унутрашњи приказ ове материје. Било би ванредно важно да сем Француске, слична дела буду објављена и за друге земље и наравно у ширем контексту.